

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Прошкіна Володимира Вадимовича на дисертацію Ішутіної Олени Євгенівни
**«Теоретичні і методичні засади формування медіапедагогічної
компетентності майбутніх учителів початкових класів»**, подану на
здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

**Актуальність теми дослідження та її зв'язок із галузевими
науковими програмами.** Дослідження О. Є. Ішутіної присвячене системному
вивченню теоретичних і методичних основ формування медіапедагогічної
компетентності майбутніх учителів початкових класів. Актуальність і
доцільність обраної дисертанткою дослідницької проблеми не викликає
сумнівів, з огляду на низку аргументованих позицій. Сучасний учитель
початкових класів нової української школи покликаний забезпечувати якісний
освітній процес в умовах стрімкої диджиталізації суспільства та активного
впровадження медіатехнологій в освітній процес. Це вимагає від педагога не
лише ґрунтовних знань з методики викладання базових дисциплін, але й
високого рівня медіаграмотності, здатності ефективно використовувати
цифрові освітні ресурси та формувати критичне мислення учнів щодо
споживання медіаконтенту.

Звернення дисертантки до проблеми формування медіапедагогічної
компетентності узгоджується з глобальними викликами, зокрема
дистанційного та змішаного навчання, адже педагог повинен уміти
створювати безпечне освітнє середовище з використанням медіазасобів,
розвивати в учнів навички безпечної поведінки в медіапросторі та здатність
протистояти інформаційним маніпуляціям. Варто наголосити, що саме
вчитель початкових класів закладає фундамент медіаосвіти учнів, формує
їхню медіаграмотність, тому дослідження теоретичних і методичних аспектів
формування медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів
початкових класів є своєчасним і необхідним для розвитку сучасної
педагогічної науки і практики.

Дисертація виконана відповідно до тематичного плану наукової роботи кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» як складова дослідження комплексної наукової теми «Професіоналізм педагога: теоретичні і методичні аспекти» (номер державної реєстрації 0115U003313), а також у межах реалізації проєкту «Європейські практики медіаосвіти» (101085162 – EUPinMEd – ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH) за напрямом Jean Monnet Module програми Erasmus+, координатором якого є О. Є. Ішутіна. Робота пройшла належну апробацію, представлена на численних наукових заходах різного рівня.

Отже, обрана О. Є. Ішутіною тема дисертаційної роботи є актуальною, суспільно значущою, спрямованою на зміцнення освітнього потенціалу держави, забезпечення конкурентноспроможності та ефективності професійної діяльності майбутніх учителів початкових класів.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

Істотними результатами, вперше представленими в дисертації О. Є. Ішутіної, є обґрунтування вихідних наукових положень дослідження з урахуванням загальнонаукового, конкретно-наукового, практично-прикладного рівнів методології, визначення поняття «медіапедагогічна компетентність майбутнього вчителя початкових класів», його сутнісних та структурних характеристик, побудова концепції формування медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, обґрунтування науково-методичної системи формування медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, що об'єднує концептуально-методологічну, змістову, технологічну та результативно-оцінну підсистеми, розробка навчально-методичного забезпечення процесу формування медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Нові факти, одержані дисертанткою. Новизна наукових результатів, одержаних здобувачкою, полягає в обґрунтуванні сутності й структури медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, критеріїв, показників і рівнів її сформованості; розробці й теоретичному обґрунтуванні науково-методичної системи формування медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів; визначенні педагогічних умов ефективності науково-методичної системи, дослідженні предметно-ієрархічної кореляції понять семантичного поля «медіа».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. У дисертації чітко і з достатньою повнотою обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження, визначено його мету, концепцію, завдання, об'єкт, предмет, провідну ідею, обґрунтовано вибір теоретичних, емпіричних і статистичних методів дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення результатів дослідження. Вірогідність отриманих результатів і висновків дослідження забезпечено ґрунтовним аналізом значного обсягу інформаційних джерел (619, з них 141 – іноземною мовою), доцільно вибраними і використаними методами дослідження; досягнутою ефективністю експериментальної роботи, що засвідчується позитивною динамікою змін, ефективність яких підтверджено кількісними, якісними результатами та статистичними методами.

Значення для науки і практики одержаних дисертанткою результатів.

Вагомість і важливість проведеного дослідження полягає у розробці чіткої науково-методичної системи формування медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, репрезентованої ґрунтовним методичним забезпеченням та організаційно-педагогічним інструментарієм.

Істотним практичним здобутком дисертантки є розроблені й упроваджені силабуси та робочі програми обов'язкових освітніх компонентів освітньої програми бакалаврського рівня вищої освіти зі спеціальності «013 Початкова освіта» Медіакомпетентність учителя початкових класів», «Медіапедагогіка початкової школи»; силабус курсу «Європейські медіаосвітні студії»; тулкіт «Упровадження європейських медіаосвітніх практик у підготовку вчителів»; інтерактивне лото «Інтерграйко. Медіаграмотність»; дистанційні курси для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта «Медіакомпетентність учителя початкових класів», «Медіапедагогіка початкової школи», «Європейські медіаосвітні студії», створені з метою надання теоретичних знань та практичних навичок організації медіаосвітньої діяльності.

Варто вказати на достатню апробацію і географію впровадження результатів дослідження в освітній процес закладів вищої освіти України: Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 01-10-470 від 20.06.2024 р.), Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (довідка № 2942/01-54/17 від 04.05.2024 р.), Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 43/1–н від 20.09.2024 р.), Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка № 259/2 від 06.06.2024 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка №06/27-1 від 05.06.2024 р.), Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради» (довідка № 704 від 10.06.2024 р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Розроблені теоретичні положення, узагальнення й висновки дисертації, навчально-методичні посібники можуть бути використані у процесі

професійної підготовки учителів початкових класів; у системі післядипломної педагогічної освіти для створення дистанційних курсів; з метою розроблення програм підвищення кваліфікації для різних категорій педагогічних працівників; для проведення науково-методичних семінарів, тренінгів у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертація написана й оформлена згідно з вимогами «Порядку присудження наукових ступенів». Стиль викладу матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для сприйняття.

Дисертація має чітку, логічну структуру, яка переконливо відображає логіку дослідницького задуму. У роботі виважено сформульовано науковий апарат дослідження, чітко визначено мету і завдання, реалізацію яких повно відображено у висновках. Список використаних джерел оформлено відповідно до нормативних вимог. Вагомими й інформативними є додатки, які доповнюють змістові елементи науково-методичної системи формування медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів й відображають емпіричний матеріал експериментальної роботи і перевірки її ефективності.

Зміст, обсяг і завершеність дисертації свідчать про належне дотримання здобувачкою вимог до наукової роботи та її професійну наукову зрілість.

Повнота викладання результатів в опублікованих працях. Наукові положення, висновки й рекомендації, подані в дисертації, достатньо повно висвітлені в опублікованих працях здобувачки (55). Результати аналізу з публікацій, які розкривають науковий зміст дисертації, свідчать, що всі вони носять конкретний і цілісний характер, містять чітку аргументацію і точне формулювання результатів дослідження.

Ідентичність тексту анотації та основних положень дисертації.

Реферат на дисертацію та основні результати дослідження, що викладені у дисертаційній роботі Ішутіної О. Є., повністю відповідають один одному: реферат не містить інформації, яка була б відсутня у дисертації. Дисертаційна робота і оприлюднений реферат оформлені відповідно до вимог МОН України.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Оцінюючи загалом позитивно дисертацію Ішутіної Олени Євгенівни, вважаємо за необхідне висловити окремі міркування й побажання.

1. Цілком обґрунтованим та достатнім є комплекс методологічних підходів, що забезпечують цілісність розгляду досліджуваної проблеми. Разом із тим, вважаємо, що дослідження можливо було б розглянути з позицій акмеологічного підходу, зокрема, зважаючи на виокремлені дисертанткою в п. 2.1. акмеологічні прагнення у структурі медіавиховної компетентності вчителя початкових класів.

2. У дисертації представлено авторське бачення структури медіапедагогічної компетентності, до якої включено медіакомпетентність як один із компонентів поряд із медіадидактичною та медіавиховною компетентностями. Проте таке структурування викликає певні дискусійні питання, зокрема щодо співвідношення понять «медіакомпетентність» та «медіапедагогічна компетентність».

На нашу думку, потребує додаткової аргументації включення медіакомпетентності як складника до структури медіапедагогічної компетентності, оскільки в сучасному науковому дискурсі медіакомпетентність часто розглядається як більш широке поняття, що є базовим підґрунтям для формування спеціальних професійних компетентностей педагога, зокрема й медіапедагогічної. Можливо, було б доцільніше виокремити в структурі медіапедагогічної компетентності базову медіаграмотність чи базові медіанавички, які б відображали той необхідний

рівень володіння медіаінструментарієм, що є передумовою для успішної медіапедагогічної діяльності.

3. Потребує уточнення позиція авторки щодо особливостей формування медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах дистанційного навчання, зокрема механізмів забезпечення практичної підготовки майбутніх педагогів у такому форматі.

4. У дисертації авторкою виявлено й обґрунтовано низку суперечностей щодо формування медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, які існують у системі вищої педагогічної освіти. Проте викликає певні зауваження той факт, що в експериментальній частині роботи та висновках недостатньо чітко простежується зв'язок між визначеними суперечностями та шляхами їх подолання.

Зокрема, потребує додаткового пояснення, якою мірою запропонована авторкою науково-методична система формування медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів сприяє розв'язанню виявлених суперечностей. У висновках дисертації цей аспект висвітлено недостатньо, що ускладнює оцінку практичної значущості дослідження в контексті подолання означених проблем професійної підготовки вчителів.

Вважаємо, що робота значно виграла б, якби авторка більш системно представила результати дослідно-експериментальної роботи крізь призму розв'язання виявлених суперечностей, що дозволило б чіткіше окреслити внесок дослідження у вирішення актуальних проблем педагогічної освіти.

5. Потребує уточнення позиція авторки щодо ролі штучного інтелекту та новітніх цифрових технологій у формуванні медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, особливо в контексті прийняття «Рамки ІІІ-компетентності вчителя» (AI competency framework for teachers, UNESCO, 2024).

Проте висловлені зауваження не торкаються суті дисертаційного дослідження, вони мають рекомендаційний характер, можуть стати предметом для наукової дискусії і не применшують наукової цінності роботи.

Висновок. Висловлені зауваження істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Ішутіної Олени Євгенівни на тему «Теоретичні і методичні засади формування медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів», яка є завершеним, самостійно виконаним дослідженням. За змістом, науковою новизною і практичною значущістю робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019), а також відповідає вимогам пунктів 7-9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою КМУ від 17.11.2021 р. № 1197 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), та заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

**доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри математики і фізики
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка**

В. В. Прошкін

